

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län

Sammanfattning av uppdraget

En bokstavsutredare ska främja koordinering av statliga insatser som verkar möjliggörande för hållbart samhällsbyggande och snabb befolkningsutveckling i Norrbottens och Västerbottens län, i den samhällsomvandling som sker med anledning av större företagsetableringar och företagsexpansioner. Syftet med uppdraget är att underlätta för de kommuner som berörs av omställning kopplad till fossilfri produktion och elektrifiering att planera, bygga och förvalta hållbara och växande samhällen.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2024.

Bakgrund

I Norrbottens och Västerbottens län pågår en omfattande nyindustrialisering kopplad till fossilfri produktion och elektrifiering. När nya hållbara industrier etablerar sig i norra Sverige kan denna del av landet bli ledande i den globala klimatomställningen.

Den samhällsomvandling som sker med anledning av de större företagsetableringarna och företagsexpansionerna är av en historisk omfattning. De kommuner som påverkas av nyindustrialiseringen behöver växa mycket på kort tid, då efterfrågan på kompetens och arbetskraft inte bedöms kunna tillgodoses av personer som i dag bor i de båda länen. En långsiktigt hållbar rekrytering är en komplex process av insatser som behöver involvera aktörer på såväl statlig som kommunal och regional nivå, utöver de insatser som enskilda arbetsgivare genomför. De erfarenheter som hittills har gjorts i norra Sverige behöver tas till vara på ett ordnat sätt för att underlätta

en stor inflyttning samt kunna vara till nytta vid etableringar och expansioner i andra delar av landet.

En välfungerande bostadsmarknad är viktig för den ekonomiska utvecklingen, ett välfungerande samhälle och för att potentialen i industrietableringar ska kunna tas tillvara fullt ut. Det kan ur flera perspektiv vara önskvärt att inflyttad arbetskraft väljer att stanna kvar och bosätta sig i de berörda kommunerna. Attraktiva bostäder och livsmiljöer är viktiga förutsättningar för en långsiktigt hållbar rekrytering.

De största utmaningarna för Bodens, Gällivare, Kiruna, Luleå och Skellefteå kommuner är att på kort tid planera och bygga en stor mängd bostäder och goda livsmiljöer. Det är en utmaning som inte har minskat under det senaste året. Byggbehovet är stort. Men det ekonomiska läget påverkar byggbranschen. Förutom ökade produktionskostnader och hög inflation finns strukturella faktorer som måste hanteras för att åstadkomma en välfungerande bostadsmarknad. Problemen på bostadsmarknaden får stora återverkningar i Norrbottens och Västerbottens län, där den relativa befolkningsökningen bedöms bli mycket stor under flera decennier framöver jämfört med i andra delar av landet.

Samhällsplanering handlar om att göra avvägningar mellan olika samhällsintressen, samtidigt som enskildas intressen beaktas. Det är en process som involverar flera aktörer med olika ansvar, t.ex. statliga myndigheter, regioner, kommuner, näringsliv och andra berörda aktörer. Samverkan är därför viktigt för en god samhällsplanering. Det har blivit extra tydligt i norra Sverige som på kort tid fått en ledande position i den globala klimatomställningen genom flera stora industriinvesteringar. I spåren av nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen ställs helt nya krav på offentliga verksamheter som behöver ha kapacitet att möta de behov som följer. För att lyckas måste nya arbetssätt och metoder för tvärspektoriell samverkan och flernivåsamverkan utvecklas.

Länsstyrelserna har i uppgift att inom myndighetens ansvarsområden, som t.ex. hållbar samhällsplanering och boende, utifrån ett statligt helhetsperspektiv, arbeta sektorsövergripande samt samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Vidare ska de inom sin verksamhet främja samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet. Utvecklingen i Norrbottens

och Västerbottens län är, på grund av nyindustrialieringen, av en sådan art att det långsiktiga arbetet kan stärkas om en bokstavsutredare ges i uppdrag att främja koordinering av statliga insatser som verkar möjliggörande för hållbart samhällsbyggande och snabb befolkningsutveckling.

I maj 2022 gavs en bokstavsutredare i uppdrag att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län (Fi2022/01968). I mars 2023 entledigades denna bokstavsutredare på egen begäran.

Uppdrag

Uppdraget innebär en fortsättning på uppdraget att främja koordinering av insatser för hållbart samhällsbyggande i Norrbottens och Västerbottens län. Särskilt fokus ska läggas vid att

- vidareutveckla förslag i den delrapport som lämnades inom ramen för nyss nämnda uppdrag (LI2023/02240),
- främja samverkan mellan berörda aktörer som nämns i ärendet ”Skrivelse från Kiruna kommun om förvärv av mark för nytt sjukhus” (LI2023/02828),
- föreslå statliga insatser för ett ökat bostadsbyggande i kommuner med snabb befolkningsutveckling för att tillgodose behovet av hållbara bostäder och boendemiljöer på såväl kort som lång sikt,
- bistå regeringen med att identifiera strukturella hinder för ett hållbart samhällsbyggande som behöver ske under tidspress, samt
- främja samverkan mellan de aktörer som nämns i förslag 8.1 om en projektorganisation för befolkningsförsörjning i ”Rapport från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten” (KN2023/00603), med hänsyn till dessa aktörers ansvarsområden.

Genomförandet av uppdraget ska främja ett hållbart samhällsbyggande som tar hänsyn till de som i dag bor och verkar i de berörda kommunerna.

Uppdraget ska genomföras i nära samverkan med berörda kommuner, länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län, Region Norrbotten, Region Västerbotten, Sametinget och Rådet för hållbara städer. Inom ramen för uppdraget ska den referensgrupp med representanter för dessa parter som startades av den tidigare bokstavsutredaren fortsatt sammankallas. Samverkan ska även ske med berörda delar av näringslivet.

Vid genomförandet av uppdraget ska koordinering ske med regeringens andra insatser för samordning till stöd för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län. Det innefattar bland annat myndighetssamverkan kring kompetensförsörjning samt uppdraget till Tillväxtverket att bistå vid varsel och omställning 2022-2024, där även arbete med större företagsetableringar och företagsexpansioner ingår (N2022/00781). Vidare ska relevanta delar av resultatet av det arbete som bedrivits av samordnaren för frågor om samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten och för näringslivets hållbara omställning och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (N2020/03132 och N2022/02328) och av det arbete som Rådet för hållbara städer gör (M2017/03234 och Fi2022/00907) tas tillvara. Vid genomförandet av uppdraget ska en löpande dialog föras med Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2024.